

serne stilles i saa direkte Relation til, hvad praktisk udøvende Statistikere efterspørger, er der rigelig Anledning til at frygte, at ikke nogle, men mange vil finde, at det her ikke længere drejer sig om Statistik, men om Filosofi.

Paa den anden Side kan man vanskeligt komme uden om, at det i hvert Fald er nogle for Statistiken teoretiske Problemer, der her er søgt angrebet paa en Maade, der for saa vidt er tiltalende, som Forf. ikke har nøjedes med at tale om dem, men i hvert Fald har søgt at lade dem fremtræde saa at sige i modelleret Form.

H. Cl. Nybølle.

B. P. Adarkar: THE THEORY OF MONETARY POLICY with special reference to the relation between interest rates and prices. P. S. King & Son, London, 1935. IX + 125 Sider.

Prof. Adarkar giver i denne lille bog en oversigt over de fleste af de mirakkelrenter, der spiller saa stor en rolle i øjeblikkets konjunkturteoretiske debat. I hvert sit kapitel behandles Fishers realrente, Cassels sande rente, Wicksells normale rente, Hayeks ligevægtsrente, Sraffas varerente og Keynes naturlige rente. Disse kritisk refererende afsnit er bogens bedste; de er skrevet i et klart sprog og med en sund kritisk sans, der bl. a. giver sig udtryk i en fremhæven af det uklare og ofte selvmodsigende i Cassels anvendelse af begreberne »kapitaldisposition« og »sande rente« og i en skeptisk afstandtagen fra Ny-Østrigernes lære om produktionsomvejenes forlængelse og afkortning som konjunkturforklaring. Kritikken er mindst vaagen over for Keynes »that leader of modern monetary thought« (s. VIII), og det synes ikke at staa forfatteren klart, at flere af de indvendinger, der rejses mod Wicksell og Hayek, har lige saa stor gyldighed overfor dette store forbillede.

Bogens konstruktive afsnit er derimod af højst forskellig lødighed. Adskillelsen mellem den »aktive« og »passive« forbindelse mellem renteforskydninger og prisbevægelser (Chap. I), fordømmelsen af naturaløkonomiske hjælpeforestillinger indenfor pengeteorien (Chap. XI) og behandlingen af kapitalproblemet (Chap. XII) er — omend ikke overraskende nye — saa dog rigtige og velformulerede. Hvad der derimod skæmmer bogen stærkt, er, at de konkluderende kapitler (IX, X, XII og XVI) er fuldt saa uklare og angribelige som nogen af de teorier, forfatteren selv kritiserer. Under henvisning til, at laanerenten indgaar som et element i profitforventningerne, betegner Adarkar det som en cirkelslutning at anvende disse ved definitionen af den naturlige rente (s. 105). Afgørende for, om der foreligger en cirkelslutning eller ej, turde det dog være, om forandringer i profitforventningerne alene eller hovedsagelig skyldes ændringer i laanerenten, og det maa vel anses for almindeligt anerkendt, at forandringer i profitforventningerne først og fremmest skyldes (forventede) ændringer i afsætningsmulighederne eller tekniske forandringer. Iøvrigt er den rentesats, der i en given situation skaber ligevægt mellem opsparing og investering, hvilket er den af Adarkar selv anerkendte formulering af den naturlige rente, vel heller ikke upaavirket af de investerings- og opsparingsvaner, der knytter sig til det gældende laanerenteniveau?

I adskillige udtalelser lægger Adarkar en udpræget ensidighed for dagen, saaledes s. 61: »The conclusion, therefore, is inescapable that cost reduction, as a remedy for depressions, has neither a theoretical nor a practical basis.« — en kategorisk dom, der ikke fremkommer som resultatet af et

serne stilles i saa direkte Relation til, hvad praktisk udøvende Statistikere efterspørger, er der rigelig Anledning til at frygte, at ikke nogle, men mange vil finde, at det her ikke længere drejer sig om Statistik, men om Filosofi.

Paa den anden Side kan man vanskeligt komme uden om, at det i hvert Fald er nogle for Statistiken teoretiske Problemer, der her er søgt angrebet paa en Maade, der for saa vidt er tiltalende, som Forf. ikke har nøjedes med at tale om dem, men i hvert Fald har søgt at lade dem fremtræde saa at sige i modelleret Form.

H. Cl. Nybølle.

B. P. Adarkar: THE THEORY OF MONETARY POLICY with special reference to the relation between interest rates and prices. P. S. King & Son, London, 1935. IX + 125 Sider.

Prof. Adarkar giver i denne lille bog en oversigt over de fleste af de mirakkelrenter, der spiller saa stor en rolle i øjeblikkets konjunkturteoretiske debat. I hvert sit kapitel behandles Fishers realrente, Cassels sande rente, Wicksells normale rente, Hayeks ligevægtsrente, Sraffas varerente og Keynes naturlige rente. Disse kritisk refererende afsnit er bogens bedste; de er skrevet i et klart sprog og med en sund kritisk sans, der bl. a. giver sig udtryk i en fremhæven af det uklare og ofte selvmodsigende i Cassels anvendelse af begreberne »kapitaldisposition« og »sande rente« og i en skeptisk afstandtagen fra Ny-Østrigernes lære om produktionsomvejenes forlængelse og afkortning som konjunkturforklaring. Kritikken er mindst vaagen over for Keynes »that leader of modern monetary thought« (s. VIII), og det synes ikke at staa forfatteren klart, at flere af de indvendinger, der rejses mod Wicksell og Hayek, har lige saa stor gyldighed overfor dette store forbillede.

Bogens konstruktive afsnit er derimod af højst forskellig lødighed. Adskillelsen mellem den »aktive« og »passive« forbindelse mellem renteforskydninger og prisbevægelser (Chap. I), fordømmelsen af naturaløkonomiske hjælpeforestillinger indenfor pengeteorien (Chap. XI) og behandlingen af kapitalproblemet (Chap. XII) er — omend ikke overraskende nye — saa dog rigtige og velformulerede. Hvad der derimod skæmmer bogen stærkt, er, at de konkluderende kapitler (IX, X, XII og XVI) er fuldt saa uklare og angribelige som nogen af de teorier, forfatteren selv kritiserer. Under henvisning til, at laanerenten indgaar som et element i profitforventningerne, betegner Adarkar det som en cirkelslutning at anvende disse ved definitionen af den naturlige rente (s. 105). Afgørende for, om der foreligger en cirkelslutning eller ej, turde det dog være, om forandringer i profitforventningerne alene eller hovedsagelig skyldes ændringer i laanerenten, og det maa vel anses for almindeligt anerkendt, at forandringer i profitforventningerne først og fremmest skyldes (forventede) ændringer i afsætningsmulighederne eller tekniske forandringer. Iøvrigt er den rentesats, der i en given situation skaber ligevægt mellem opsparing og investering, hvilket er den af Adarkar selv anerkendte formulering af den naturlige rente, vel heller ikke upaavirket af de investerings- og opsparingsvaner, der knytter sig til det gældende laanerenteniveau?

I adskillige udtalelser lægger Adarkar en udpræget ensidighed for dagen, saaledes s. 61: »The conclusion, therefore, is inescapable that cost reduction, as a remedy for depressions, has neither a theoretical nor a practical basis.« — en kategorisk dom, der ikke fremkommer som resultatet af et

teoretisk bevis, samt i sit lyrisk opstemte begejstringsudbrud for den internationale guldfods afskaffelse (s. 123). Paa andre punkter kan forfatteren nærme sig det dilettantiske, saaledes i sin tro paa, at det er muligt for banksystemet ikke alene at tilpasse priser og omkostninger for samfundet som helhed, men ogsaa ved hjælp af kreditdiscriminering at nivellere de forskellige industrigrenes relative profit (s. 67—68) — i hvilken forbindelse monopoler og prisaftaler overhovedet ikke nævnes.

Trods ovennævnte mangler er Adarkars bog dog en nyttig tilvækst til den pengeteoretiske litteratur — et omraade, hvor man er taknemlig for selv ufuldkomne tilløb til at klarlægge forbindelsen mellem mange, ofte direkte modstridende, men næsten altid beslægtede teorier.

Ebbe Groes.

R. Kristensson: OMKOSTNINGER I BEDRIFTSØKONOMISK TEORI OG KALKULATION. H. Aschehoug & Co. 1936. 344 S.

Forfatteren, der er svensk Ingeniør og Docent i Driftsøkonomi ved den nyoprettede Handelshøjskole i Bergen, er i nærværende Arbejde stærkt præget af svensk og delvis tysk Tankegang, medens andre Retninger indenfor Faget ikke er berørt i tilsvarende Udstrækning; saaledes refereres Jantzens Arbejde fra 1919 indgaaende, medens de senere Arbejder kun kendes meget lidt; af amerikanske Forfattere indenfor Omraadet berøres Fortalere for standard-cost og Budgetregning ikke.

Indenfor det saaledes begrænsede Omraade behandles nogle af de centrale Problemer; Forfatteren omtaler S. 39 Schmalenbachs Hovedregel: »Die günstigste Beschäftigungsgrad liegt allgemein gesprochen immer da, wo Preis und Grenzkosten je Einheit sich decken« og udtaler S. 40, at »Reglen strider mod sund økonomisk Prispolitik«, hvorefter han opstiller som sin egen Regel: »Maksimal Gevinst opnaas i Regelen ved et Punkt, hvor Forøgelse i Omsætningsværdi er lige saa stor som den totale Forøgelse i Omkostningssum«. Læserne vil bemærke, at i det første Tilfælde er Efterspørgselskurven forudsat parallel med Mængdeaksen, hvilken Forudsætning man er gaaet bort fra i det andet Tilfælde.

I Stedet for denne efter min Opfattelse ikke videre frugtbare Diskussion vilde det have været værdifuldere, om man havde undersøgt, hvorledes Reglerne er anvendt i Praxis, og i Særdeleshed om man ikke i de nuværende Tider maa antage, at den enkelte Virksomheds Efterspørgselskurve paavirkes af de stedfundne Salg til lavere Pris, saaledes at Fremgangsmaaden i Alm. maa anvendes og bliver anvendt med et vist Forbehold. Et saadant Ønske overfor Forfatteren synes ikke unaturligt, da han giver et omfattende til Dels meget interessant Eksempelmateriale ikke mindst vedrørende Delingen mellem faste og variable Omkostninger. Paa dette Omraade slaar Forfatteren med Eftertryk fast, at Deling mellem faste og variable Omkostninger kun er relativ og bliver forskellig efter det valgte Synspunkt, et Forhold, der er klart belyst ved en Diskussion af nogle regnskabsmæssige Undersøgelser af norsk Fragtfart i de sidste Aar.

I sin Beskrivelse af Forholdet mellem Kapitalens Desinvestering og Afskrivning støtter Forfatteren sig til Jevons Triangler, en Fremgangsmaade, der er egnet til Belysning af det paagældende Forhold, men man kunde dog nok paa dette Punkt have ønsket, at Forfatteren i samme Forbindelse